

виробництва сільськогосподарської продукції, основна частка населення задіяна в сільському господарстві. Другий – територіальний, який розглядає всі аспекти та можливості сільського простору, а не тільки сільське господарство. Цей підхід передбачає комплексний розвиток сільських територій з урахуванням їх природно-кліматичних, демографічних, соціальних та економічних умов. Концепція сталого розвитку сільських територій України на період до 2020 року територій базується на галузевому підході розвитку цих територій, але містить елементи територіального підходу. Вона охоплює такі аспекти, як: підвищення рівня зайнятості та збільшення доходів сільського населення; розвиток інженерної та соціальної інфраструктури сільських населених пунктів відповідно до соціальних стандартів і збільшення обсягу надання соціальних послуг сільському населенню; поліпшення екологічної ситуації у сільській місцевості; підвищення якості освітніх послуг відповідно до державних стандартів початкової, базової і повної середньої освіти; розвиток фізичної культури і спорту; відновлення та охорона об'єктів історичної, природної та культурної спадщини на сільських територіях [9].

Тільки комплексне поєднання вищезгаданих підходів може дати ефективний результат щодо забезпечення соціально-економічного розвитку сільських територій, оскільки потенціал сільських територій необхідно розвивати сповна, а не тільки в одному напрямі.

Державна політика щодо забезпечення інфраструктурного розвитку сільських територій повинна спрямовуватися на ефективну співпрацю та узгодження функціональних обов'язків органів державної влади, місцевої влади, суб'єктів господарювання, громадських організацій, територіальних громад та самого населення.

Фінансовий складник інфраструктурного розвитку сільських територій відіграє важливу роль у реалізації запланованих намірів, виконанні проектів, вона є підґрунтям до структурних змін та покращення умов проживання сільських жителів.

Джерелами фінансування соціальної розбудови села є асигнування державного та місцевого бюджетів, позабюджетних та спеціальних фондів, добровільні внески суб'єктів господарювання сільських територій, громад, кредитні ресурси, благодійні фонди, різного роду інвестиції. Згідно із Законом України «Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу» фінансування виробничої інфраструктури – на розвиток будівництва, прокладання водопроводів, каналізаційних систем і споруд, шляхів газо- і електропостачання, об'єктів побуту – здійснюється за рахунок державного та місцевого бюджетів. Галузі невиробничої інфраструктури – освіта, культура, охорона здоров'я, спорт, рекреація – фінансуються із державного та місцевого бюджетів, а також із добровільних внесків сільських жителів, підприємців, інвесторів та громадських організацій, які добровільно прагнуть покращити умови проживання сільських жителів та розширити сферу послуг у сільській місцевості.

Розподіл фінансових ресурсів, спрямованих на розвиток села, здійснюють органи місцевого самоврядування та місцеві державні адміністрації, які несуть відповідальність за цільове й ефективне їх використання.

Через відсутність достатньої кількості фінансових ресурсів, дефіцит державного бюджету, неможливість вирішення питань сільського розвитку на державному рівні сьогодні актуальним стає посилення ролі місцевих територіальних громад в управлінні сільськими територіями – децентралізація влади.

І. Чухно ілюструє у своїй статті джерела фінансування розвитку сільських територій та пропонує застосування трьох напрямів (джерел) фінансування розвитку сільських територій: державний бюджет, місцевий бюджет та Фонд розвитку сільських територій (рис. 1) [15].

Автор вважає оптимальним такий розподіл джерел фінансування для забезпечення інфраструктурного розвитку сільських територій: державний бюджет – 30%, місцевий бюджет – 45%, Фонд розвитку сільських територій – 25%.

Фінансування коштів державного бюджету здійснюється за рахунок перерозподілу податкових надходжень, у тому числі податків від діяльності суб'єктів господарювання (рис. 1), які знаходяться на території сільських і селищних рад. За рахунок коштів державного бюджету доцільно здійснювати фінансування таких сфер: органів управління, які уповноважені здійснювати державну політику розвитку сільських територій; державних програм; крупних проектів; створення комунікаційної системи в сільській території.

Місцевий бюджет має стати основним джерелом фінансування розвитку території, яку він охоплює. Він формується за рахунок: місцевих податків і зборів; частки загальнодержавних податків і зборів, які залишилися в місцевому бюджеті; добровільних внесків та пожертв підприємств, що діють на певній території, спонсорів, меценатів, інвесторів. Фінанси місцевого бюджету повинні спрямовуватися на розбудову сільської місцевості, ремонт доріг, комунікацій, пам'яток історії та архітектури, ремонт комунальних установ (водо-, газо-, тепло-, електропостачання), ремонт та будівництво закладів освіти, культури, рекреаційних закладів (санаторії, курорти), покращення

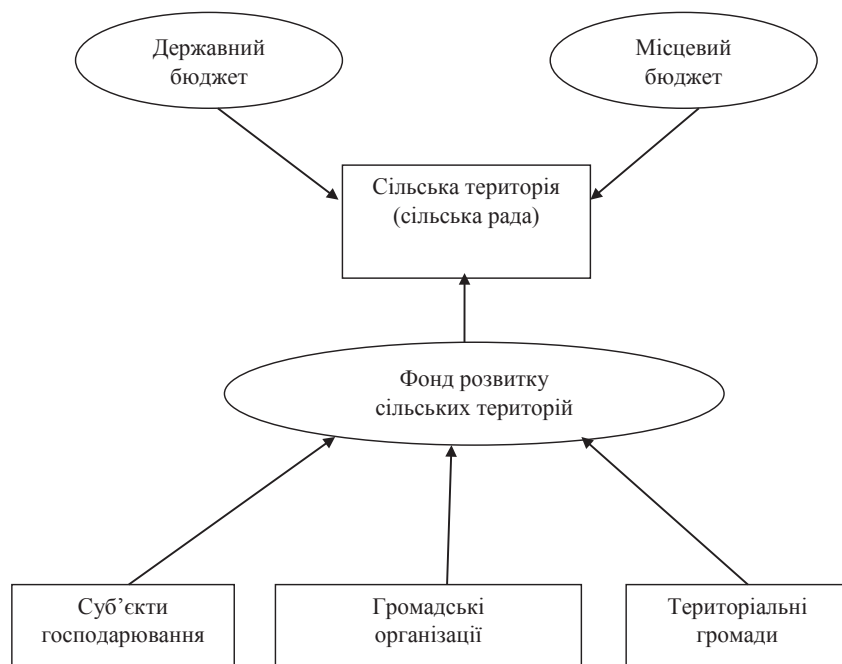

Рис. 1. Джерела фінансування розвитку сільських територій

Джерело: [15]

екологічного та естетичного стану території, фінансування програм та проектів розвитку села.

Щодо Фонду розвитку села, то джерелами його фінансування можуть стати внески суб'єктів господарювання, спонсорів, благодійних організацій, територіальних громад, кошти яких повинні бути безпосередньо спрямовані на розвиток сільських територій, вирішення найбільш нагальних потреб сільських жителів та запровадження новаций, не характерних раніше для конкретної місцевості. Фонд розвитку села здійснює вагомий внесок у забезпечення розвитку села: поліпшення стану місцевої інфраструктури, що сприяє активізації економічної діяльності, створення нових підприємств та розширення наявних; покращення якості життя в сільській території, стабільність відносин населення відповідної територіальної одиниці та органів місцевого самоврядування (зворотний зв'язок). Але сьогодні досить велика проблема виникає саме з формування бюджету фонду розвитку села в Україні, особливо для сільських територій з незначною кількістю населення. Так,

наприклад, у селах із кількістю жителів до 500 осіб такий фонд взагалі відсутній. Для вирішення вищезгаданої проблеми необхідним механізмом фінансового забезпечення сільських територій є проведення адміністративно-територіальної реформи, яка б забезпечила об'єднання територіальних громад та їхніх місцевих бюджетів.

Висновки і пропозиції. Проаналізувавши джерела фінансування сільських територій, можемо дійти висновку про необхідність здійснення контролю ефективного використання коштів та витрачання їх за призначенням, фінансування програм та проектів до повної їх реалізації, а не припинення чи призупинення на початковому етапі. Повинна бути чітко узгоджена державна політика між органами державної влади та органами місцевого самоврядування, яка опиратиметься на нормативно-правову базу, щодо забезпечення інфраструктурного розвитку сільських територій. З огляду на викладене, вважаємо доцільним дослідження ефективних механізмів управління фінансовими ресурсами регіонів країни.

Список використаних джерел:

1. Бойко Л.М. Стан соціальної сфери як чинник стабільного розвитку сільських територій. *Ринок праці сільської місцевості: стан та перспективи розвитку : матеріали круглого столу*, м.Київ, 4 грудня 2013 р. Київ, 2014. 133 с.
2. Буряченко А.С. Фінансовий потенціал регіонального розвитку : монографія. Київ : КНЕУ, 2013. 342 с.
3. Вахович І.М. Фінансове забезпечення розвитку сільських територій. *Економічні науки. Серія : Облік і фінанси*. 2013. Вип. 10(5). С. 31–37.
4. Величко О.В. Бюджетний механізм забезпечення розвитку соціальної інфраструктури. *Економічний вісник Донбасу*. 2013. № 2(32). С. 79–86.
5. Економічний розвиток сільських територій України. Київ : ПРООН, 2012. URL: http://cba.org.ua/images/stories/documents/RED_manula_final_printed.pdf (дата звернення: 19.06.2019).
6. Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу: Закон України від 4 листопада 2018 р. № 2581-VIII / Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2346-12> (дата звернення: 26.06.2019).
7. Карпенко В. Фонди розвитку територіальних громад як елемент комплексного розвитку сільських територій. *Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. праць Одеського регіонального інституту державного управління*. Одеса, 2006. Вип. 1(25). С. 157–167.
8. Клименко Н.Г. Європейські моделі соціально-економічного розвитку країни. *Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. праць*. Харків : ХарНАДУ, 2007. Вип. 1(31). С. 81–87.
9. Проект Єдиної комплексної стратегії розвитку сільського господарства та сільських територій на 2015-2020 роки / Міністерство аграрної політики та продовольства України. URL: <http://minagro.gov.ua/system/files> (дата звернення: 06.07.2019).
10. В.В. Борщевський, Х.М. Притула, В.С. Крупін, І.М. Куліш. Проблеми та перспективи розвитку сільських територій України (на прикладі Карпатського регіону) : науково-аналітична доповідь НАН України. Інститут регіональних досліджень. Львів, 2011. 60 с.
11. Рябоконт В.П. Розвиток соціальної інфраструктури. *Економіка АПК*, 2016. Вип. 4. С. 56–65.
12. Федонін О.С., Репіна І.М., Олексюк О.І. Потенціал підприємства: формування та оцінка : Навч. посібник. Київ : КНЕУ, 2003. 316 с.
13. Черевко О.В. Стратегія соціально-економічного розвитку регіонів України : монографія. Черкаси : Брама –Україна, 2006. 424 с.
14. Чернюк Л.Г. Соціальна інфраструктура та її пріоритетність в системі суспільного розвитку (методолого-організаційні аспекти). *Вісник Чернігівського державного університету. Серія : економічні науки*. Вип. 1(56). 2012. С. 10–20.
15. Чухно І.А. Визначення джерел фінансово-економічного забезпечення державного управління розвитком сільських територій в сучасних умовах. *Ефективна економіка. ТОВ «ДСК-центр»*, 2015. Вип. 3. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3897> (дата звернення: 12.07.2019).

References:

1. Borschevskiy V.V., Prytula Kh.M., Krupin V.Ye. and Kulish I.M. (2011). Problemy ta perspektyvy rozvytku silskykh terytorij Ukrainy (na prykladi Karpatskoho rehionu) : naukovo-analitychna dopovid' [Problems and prospects of rural territories development of Ukraine (on the example of the Carpathian region), scientific and analytical report]. L'viv. (in Ukrainian)
2. Boiko L.M. (2014). Stan sotsialnoi sfery yak chynnyk stabilnoho rozvytku silskykh terytorii [The state of the social sphere as a factor in the sustainable development of rural areas]. Materials of the round table: The labor market in rural areas: the state and prospects of development. Kyiv. (in Ukrainian)
3. Buriachenko A.Ye. (2013). Finansovyi potentsial regionalnoho rozvytku: Monohrafiia. [Financial potential of regional development: Monograph]. Kyiv. (in Ukrainian)
4. Cherevko O.V. (2006). Stratehiia sotsialno-ekonomichnoho rozvytku regioniv Ukrainy Monohrafiia [The Strategy of Socio-Economic Development of the Regions of Ukraine: monograph] *Cherkasy: Brahma - Ukraine*, 424. (in Ukrainian)
5. Chernuk L.H. (2012). Sotsialna infrastruktura ta yii priorytetnist v systemi suspilnoho rozvytku (metodoloho-orhanizatsiini aspekty) [Social Infrastructure and its Priority in the System of Social Development (Methodological and Organizational Aspects)] *Bulletin of the Chernihiv State. un-th*, 1(56). P. 10–20. (in Ukrainian)
6. Chuhno I.A. (2015). Vyznachenia dzherel finansuvania zabezpechenia derzhavnogo upravlinia rozvytkom silskukh terytorii [Definition of sources of financial and economic provision of state management for the development of rural areas in modern conditions] *Effective economy*. – LLC "DSC-Center", 3. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=389> (accessed 12 July 2019).

7. Ekonomichniy rozvytok silskykh terytorii Ukrainy (2012). [Economic Development of Rural Areas of Ukraine]. Available at: http://cba.org.ua/images/stories/documents/RED_manula_final_printed.pdf (accessed 19 June 2019).
8. Fedonin O.S., Repin I.M., Oleksuk O.I. (2003). Potentsial pidpryemstva: formuvania ta otsinka [Potential of the enterprise: formation and evaluation] *Teaching manual*. Kyiv : KNEU, 316 p. (in Ukrainian)
9. Karpenko V. (2006). Fondy rozvytku terytorialnykhromad yak element kompleksnohorozvytku silskykh terytorii [Community Development Funds as part of an integrated rural development]. *Aktual'ni problemy derzhavnoho upravlinnia : zb. nauk. prats' Odes'koho rehional'noho instytutu derzhavnoho upravlinnia*, 1(25), 157–167. (in Ukrainian)
10. Klymenko N.H. (2007). Yevropeiski modeli sotsialno-ekonomichnoho rozvitku krain [The European model of social and economic development the state]. *Aktual'ni problemy derzhavnoho upravlinnia : zb. nauk. prats' Khar'ki NADU*, 1(31), 81–87. (in Ukrainian)
11. Proekt Yedynoi kompleksnoi stratehii rozvytku silskoho hospodarstva ta silskykh terytorii na 2015-2020 roky [Project of the Integrated Agricultural and Rural Development Strategy for 2015-2020]. *Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine*. Available at: <http://minagro.gov.ua/system/files> (accessed 6 July 2019).
12. Ryabokon V.P. (2016). Rozvytok sotsialnoii infrastruktury [Development of Social Infrastructure]. *Economy of AIC*, 4, pp. 65–66. (in Ukrainian)
13. Vakhovych I.M., Dorosh V.Yu. and Andriiuk M.V. (2013). Finansove zabezpechenia rozvitku silskykh terytorii [Financial support for rural territories development]. *Ekonomichni nauky. Seriya : Oblik i finansy*, 10(5), pp. 31–37. (in Ukrainian)
14. Velychko O.V. (2013). Butzhetnyi mekhanizm zabezpechenniya rozvitku sotsialnoi infrastruktury [The budget mechanism for the development of social infrastructure]. *Economic Bulletin Donbass*, 2(32), pp. 79–86. (in Ukrainian)
15. Zakon Ukrainy «Pro priorytetnist sotsialnoho rozvitku sela ta agropromyslovoho kompleksu» [The Law of Ukraine «On the Priority of the Social Development of the Village and the Agro-Industrial Complex»]. Available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2346-12> (accessed 26 June 2019).

ФИНАНСОВАЯ СОСТАВЛЯЮЩАЯ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ИНФРАСТРУКТУРНОГО РАЗВИТИЯ СЕЛЬСКИХ ТЕРРИТОРИЙ

Аннотация. Сегодня сельские территории являются достаточно сложным объектом исследования и управления. Выделяют ряд важных вопросов, требующих решения не только на региональном, но и на государственном уровне: ухудшение качества жизни сельского населения, упадок социально-экономической инфраструктуры, демографические диспропорции, обусловленные оттоком трудоспособного населения в города или за пределы страны, неэффективное использование природных ресурсов, ухудшение экологического состояния территорий и многие другие. Возникает необходимость определения стратегических приоритетов, путей решения этих проблем и составляющих обеспечения комплексного инфраструктурного развития сельских территорий. В статье рассмотрена финансовая составляющая обеспечения инфраструктурного развития сельских территорий, приведены научные трактовки понятия финансового потенциала, концептуальные подходы к поддержке развития сельских территорий, охарактеризованы составляющие элементы и источники формирования финансовых поступлений для социального развития села. Отмечено, что эффективное использование финансовых ресурсов сельской местности находится в тесной взаимосвязи с разработкой механизмов управления финансовыми ресурсами, их экономного использования по целевому назначению и разработкой совершенной нормативно-правовой базы по обеспечению инфраструктурного развития сельских территорий.

Ключевые слова: финансовая составляющая, развитие сельских территорий, источники формирования, финансовый потенциал, финансово-экономическое обеспечение.

FINANCIAL COMPLEX PROVIDING INFRASTRUCTURAL DEVELOPMENT OF RURAL TERRITORIES

Summary. Today, rural areas are a very complex subject of research and management. There are a number of important issues that need to be resolved not only at the regional level but also at the state level: the deterioration of the quality of life of the rural population, the decline of socio-economic infrastructure, demographic imbalances caused by the outflow of able-bodied population in or outside the city, ineffective use of natural resources, deterioration of the ecological condition of the territories and many others. There is a need to determine strategic priorities, ways of solving the above-mentioned problems and the components of integrated infrastructural development of rural areas. The financial component of infrastructure development of rural areas plays a very important role in implementing planned intentions, implementing projects, it is the basis for structural changes and improving the living conditions of rural residents. Sources of financing social development of the village are the allocation of state and local budgets, special funds, voluntary contributions of rural businesses, communities, credit resources, charitable foundations, various investments. The article considers the financial component in the provision of infrastructure development of rural areas, presents scientific interpretations of the concept of «financial potential», conceptual approaches to supporting the development of rural territories, describes the constituent elements and sources of financial income for social development of the village. The purpose of the article is to study the financial component of infrastructure development of rural areas, identification of its main components and sources of financial resources formation. It is emphasized that efficient use of financial resources of rural areas is in close connection with the development of mechanisms for managing financial resources, their economical use for their intended purpose and the development of a perfect regulatory framework for the provision of infrastructure development of rural areas. After analyzing the sources of funding for rural areas, we can conclude that it is necessary to monitor the effective use of funds and their spending, the financing of programs and projects to their full realization, rather than the cessation or suspension at the initial stage.

Key words: financial component, development of rural territories, source of formation, financial potential, financial and economic support.